

Succesvolle eindejaarsexcursie in De Panne op 19 december 1999

Francis Kerckhof en M.-Th. Vanhaelen

Na een zware storm op 17 december 1999 lagen de verwachtingen hoog: we hoopten op interessante strandwaarnemingen. Ondanks de grote koude en zeer hevige westenwind was de opkomst van SWG-ers en andere geïnteresseerde wandelaars zeer bevredigend. We waren met een twintigtal deelnemers. Nog vóór het startsein was Marie-Thérèse een kijkje gaan nemen, vanop het Westhoekdijkje en .. daar lag een omvangrijke afzetting strandmateriaal in het medio-litoraal op ons te wachten!

De afzetting vormde een brede band en vertoonde een mooie sortering, met hoger het grovere materiaal, lager eerder kleiner, lichter aanspoelsel. Daarin veel lege min of meer fossiele hoorntjes zoals purperslakken *Nucella lapilus*, stekelhoorns *Ocenebra erinacea*, koffieboontjes *Trivia spec.*, een enkele slanke noordhoorn *Colus gracilis*, tolhoorns onder andere *Calliostoma zizyphinum*, talrijke tepelhoorntjes *Lunatia alderi* en *Lunatia catena*, enz.

Het grootste deel van het aanspoelsel bestond voornamelijk uit schelpen, vooral lege doubletten van de Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus*. Veel van de schelpen waren bezet met de driekantige kalkkokerworm *Pomatoceros triqueter* dikwijls ook met muiltjes *Crepidula fornicata*. Muiltjes vonden we trouwens ook op alle mogelijke andere vaste substraten en als kettingen. Op het achtereinde van sommige zwaardscheden zaten groepjes Nieuw-Zeelandse zeepokken *Elminius modestus* en legsels van de wulk. Opvallend waren verder de talrijke jonge tapijtschelpen *Venerupis senegalensis*, allemaal lege doubletten, tussen 2 en 3,5 cm, met soms hele mooie tekeningen. Tussen de zwaardscheden verder nog levende kokkels *Cerastoderma edule*, eerste- en tweedejaars, levende halfgeknotte strandschelpen *Spisula subtruncata*, levende zaagjes *Donax vittatus*, enkele stevige strandschelpen *Spisula solida*, lege doubletten en met dier, lege doubletten van de Japanse oester *Crassostrea gigas*, doubletten van de Amerikaanse boormossel *Petricola pholadiformis* en enkele lege doubletten van de afgeknotte gaper *Mya truncata*. We vonden relatief weinig nonnetjes *Macoma balthica* en slechts 1 leeg doublet van de tere platschelp *Tellina tenuis*. Van de rechtsgestreepte platschelp *Tellina fabula* vonden we zelfs geen exemplaren. Ook mossels waren niet talrijk al vonden we wel enkele typische exemplaren van de krombek of galloprovincialis vorm, vastzittend op

allerlei substraten onder andere het uiteinde van Amerikaanse zwaardscheden en lege, ooit door heremietkreeften bewoonde, vulken. Verse hoorntjes waren zeldzamer met eigenlijk alleen veel lege fuikhoorns *Nassarius reticulatus*. Van de stekelhuidigen vonden we regelmatig zee-egels *Psammechinus miliaris* in het aanspoelsel, en in de vloedlijn een zeeklit *Echinocardium cordatum*. Er waren weinig poliepenkolonies zoals bijvoorbeeld bladachtig hoornwier *Flustra foliacea* aangespoeld; we vonden slechts 1 kolonie. Resten van krabben waren minder talrijk maar wat er lag was wel de moeite, enkele schilden en poten van de fluwelen zwemkrab *Necora puber* een tweetal schilden van de grijze zwemkrab *Liocarcinus vernalis* en 9 schilden van de gewimperde zwemkrab, *Liocarcinus arcuatus*. In de vloedlijn lag een grote Noordzeekrab *Cancer pagurus*.

Na een tweetal uren de gure wind getrotseerd te hebben was de balans van belangrijke vondsten dan ook zeer positief. Een korte beschrijving:

- Meest uitzonderlijk was de stranding van levende wenteltrappen, *Epitonium clathrus*. Zomaar 12 exemplaren werden levend aangetroffen.
- 8 *Aequipecten opercularis*, wijde mantel werden opgeraapt, waarvan 2 levend, 5 dood en 1 verse klep, de meeste met jonge muiltjes erop. Deze moeten gezien worden als bijvondsten van een bijzonder grote stranding die plaats had in de herfst 1999 op dezelfde locatie, namelijk. Het Westhoekstrand van De Panne; de blij verraste vinder was René Billiau. Er volgt in een volgende Strandvlo nog een uitgebreid artikel over die buitengewone strandding.
- Van de gedoornde hartschelp *Acanthocardia echinata* werd door Francis één juveniel, vers dood doubletje (1,2 cm) gevonden. Deze soort was ook na de twee strenge winters 1995-96 en 96-97 niet meer vers waargenomen. De recentste doubletten dateren van 1-12-1996 (Koksijde, Schipgat)
- Eén doublet van de strandgaper *Mya arenaria* werd door Nathal opgeraapt.
- Er lag slechts één vers dode *Macra corallina*.
- Vele tientallen kleine heremietkreeften *Diogenes pugilator* leefden nog, doch vertoonden weinig reacties ten gevolge van de winterkou.
- In de vloedlijn werd tussen de algemene schildden van de gewone zeekat *Sepia officinalis*, een schildje van de sierlijke zeekat, *Sepia elegans* aangetroffen.
- Grappig was de vondst, bij het zoeken naar wenteltrapjes tussen het hoorntjesaanspoelsel, van een exemplaar van *Cerithium vulgatum*, een slakje dat normaal in de Middellandse Zee leeft, maar hier waarschijnlijk verloren werd uit een schelpenmandje voor toeristen.

Daar de nacht van 19 en 20 december stormachtig was, besloot Marie-Thérèse op zondag 20 december 1999 terug hetzelfde traject af te zoeken met als resultaat volgende vondsten:

- 19 wijde mantels, *Aequipecten opercularis*: 6 levende en 13 dode of doubletten met vleesresten: 2,5 tot 4 cm.
- ± 40 kokkels, *Cerastoderma edule*: levend 1,5 à 2 cm.
- Eén leeg maar vers doubletje *Acanthocardia echinata* van 2,2 cm.
- 12 door scholekesters 'gestekte' *Mactra corallina*-doubletten.
- 5 doubletten afgeknotte strandgaper, *Mya truncata*.
- ± 100 doubletten *Donax vittatus*.
- 100-den juveniele doubletjes *Venerupis senegalensis*
- een 10-tal zeer verse eierkluiten van de wulk *Buccinum undatum*; 3 ervan hadden als substraat het achtereind van *Ensis directus*-doubletten!
- Een paar 10-tal zee-egels *Psammechinus miliaris*, levend.
- Helmkrabben, *Corystes cassivelaunus*: 7 dode dieren en 5 schilden
- Grijze zwemkrabben, *Liocarcinus vernalis*: enkele dode dieren en 7 schilden
- Blauwpootzwemkrab, *Liocarcinus depurator*: 1 schild
- Gewimperde zwemkrab, *Liocarcinus arcuatus*: 2 schilden (op 19 december 1999: 10 schilden).
- Enkele heremietjes *Diogenes pugilator* kropen terug rond. Ik zag deze soort heremietjes nog later levend, nl. 2 op 6 januari 2000 te Koksijde, 1 op 16 januari 2000 te Koksijde en 1 op 17 januari 2000 te Oostduinkerke.

Eind december 1999 en begin januari 2000 werden door Marie-Thérèse nog een drietal wenteltrappen met dier verzameld.

Het is wel interessant om de verder evolutie van dit aanspoelsel te volgen. Zowat een maand later op 30 januari bezocht Francis opnieuw dezelfde plaats. De aanspoelselbank bevond zich nog in precies dezelfde zone. Het aspect was nog grotendeel hetzelfde, met veel Amerikaanse Zwaardscheden en de mooie tapijtschelpen maar iets minder talrijk. Schilden van gewimperde zwemkrabben, de kleine heremietkreeftjes en levende wenteltrapjes waren ditmaal niet meer te vinden en slechts 2 leeggepikte wijde mantels. Halfgeknotte strandschelpen, stevige strandschelpen en schilden van fluwelen zwemkrabben waren dan weer iets algemener.

Nog een maand, later op 27 februari, was de hele aanspoelsbank vrijwel verdwenen. Alleen onder aan de dijk lag nog wat materiaal: Amerikaanse zwaardscheden en de typische jonge tapijtschelpjes.

Ten slotte de bedenking dat het aanspoelsel nu een heel ander aspect heeft dan zo'n 10, zeker 20 jaar geleden. Wie had toen durven denken dat bijvoorbeeld soorten als de wijde mantel en levende wenteltrapjes regelmatig zouden gevonden worden en dat bijvoorbeeld onze inheemse messchelpen volledig zouden verdrongen worden door de Amerikaanse zwaardschede om van Japanse oesters nog maar te zwijgen. Overigens waren voor zover we ons herinneren de schelpen van de grote zwaarschede *Ensis arcuatus* vroeger niet bezet met driekantige kalkkokerwormen zoals nu het geval is bij de Amerikaanse zwaardschede.

**Ter Yde 1
8490 Oostduinkerke**

**Muscarstraat 14
8400 Oostende**